

Szekták, kultuszok, (már nem is annyira) új vallási mozgalmak...

Szcientológia és globalizáció*

Bevezetés

2016. július 24-én, Budapesten, a Váci út 169. szám alatt fölavatták a *Magyarországi Szcientológia Egyház* – a hatályos egyházügyi törvény szerint: *vallási egyesület* – új, hatezer négyzetméteres magyarországi és kelet-közép-európai központját/székházát. A hivatalosan 2,5 milliárd Ft-ért (más források szerint ennek kétszereséért) megvásárolt, majd a szcientológia céljaira átalakított és berendezett épület nyugati homlokzatán huszonöt méteres *Scientology* felirat látható. A megnyitó ünnepségen a szcientológia legfőbb vezetője, David Miscavige is megjelent és beszédet mondott. Eljöttek és köszöntőt mondtak – a szcientológia honlapjának szóhasználatával – „a magyar társadalom [olyan] kiemelkedő személyiségei”, mint ..., nos, mint dr. Komáromi István, pop-rock dalszerző és énekes (Pest megye egykori dandártábornoki rangú rendőrfőkapitánya), Hekáné dr. Szondi Ildikó, Szeged város *Kulturális, Oktatási, Idegenforgalmi és Ifjúsági Bizottságának* MSZP-s (!) alelnöke, Debreceni Ágnes dunaujvárosi tanító és Nemere István népszerű science-fiction szerző.¹

Az „ideális”-nak nevezett szcientológiai egyházi szervezet – szcientológus terminológiával, *ideális org* (amely a világban az ötvenkettedik s

* Ez az írás átdolgozott, rövidített és aktualizált változata „Adalékok a szcientológia magyarországi történetéhez” c. tanulmányomnak, in Koller Boglárka, Marsai Viktor (szerk.): *Magyarország Európában. Tanulmánykötet Gazdag Ferenc 70. születésnapjára*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2016, 169–187. (A kiadvány a KÖFOP-2.1.1.2.-VEKOP-15-2016-00001, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” c. projekt keretében került kiadásra.)

társágunkban az egyedüli ilyen intézmény) – megnyitása a szcientológia negyedszázados magyarországi működésének megkoronázása. Ez látszólag a szervezet töretlen fejlődését, minden korábbinál sikeresebb jelenét, legjobb formáját mutatja. Vagy csak *látszik* mutatni? A válaszhoz vissza kell mennünk a közelmúltba, s a szcientológia jelenségét a rendszerváltozás utáni huszonöt év vallási-egyházi és politikai konstellációjában érdemes elhelyeznünk.

Jelen írás apropója – és furcsa címének magyarázata –, hogy húsz éve, az *Eszmélet* 34. (1997. nyári) számában jelent meg „Szezták, kultuszok, új vallási mozgalmak...” című írásom, amelyet majdnem tíz évvel később (!) a szcientológia akkori vezetése – „természetesen” szerkesztőségünk megkérdezése és értesítése nélkül –, az azidőt még külső szerver rendszergazdáját perrel *megfenyegetve*, levetette a folyóirat (akkori) honlapjáról.

A szcientológiáról *sina ira et studio* szólni ma sem hálás feladat. Esélye van ugyanis annak, hogy mind a szcientológia (elkötelezett) hívei, mind pedig (esküdt) ellenségei gyanúsnak fogják találni a mértéktartó mondatokat. Az előbbiek könnyen besorolhatják az embert az „elnyomó személyek” (*Suppressive Persons*) népes csoportjába, esetleg „potenciális bajforrássá” (*Potential Trouble Source*) nyilváníthatják, utóbbiak pedig az elvárt – sokadik – leleplezés helyetti megértési szándékot és értelmezést „szerecsenmosdatásnak”, rosszabb esetben álcázott „szcientológus trükknek” minősíthetik.

Magam sem híve, sem ellenfele – pláne *ellensége* – nem vagyok a szcientológiának. Személyesen vagy közelebbi és távolabbi rokonaim, ismerőseim révén nem kerültem közvetlen, *magánéleti* kapcsolatba a *Szcientológia Egyházzal*, nem vettem részt *dianetikai auditálás*on, s még a(z el)híres(ült) *Drogmentes maraton* éves rendezvénysorozatához vagy a szcientológiához kötődő számos más társadalmi kezdeményezéshez sem csatlakoztam, vagy váltam általuk – tudva-tudatlanul – érintetté.

Ennek ellenére a szcientológiához – s általában az ún. *új vallási mozgalmak* (húsz éve még azt írtam volna: *szezták*) jelenségéhez – van személyes közöm; kül- és itthoni jelenlétüket, a körülötte/körülöttük zajló, gyakran páratlanul heves – személyes tragédiákkal és durva személyeskedéssel is terhelt – küzdelmek alakulását a rendszerváltozás óta nyomon követem. A *Szezták* címmel kiadott – annak idején sokak által csak „lila füzet” gyanánt emlegetett – brosúra megjelenése óta (1994), amely az általam vezetett *Budapesti Ismeretterjesztő Társulat Claritas* elnevezésű programja keretében jelent meg, a „szektakérdésről” alkotott véleményem – miként a „szekták”, új vallási jelenségek és mozgalmak társadalmi szerepe, jelentősége maga is – jelentős változáson esett át. A „lila füzet” egyébként – bármennyire túlhaladottnak tekinthető/tekintendő is ma már tartalma s különösen ironikus *hangvétele* miatt – a maga idejében hiánypótló szerepet töltött be. Az első olyan magyar nyelvű kiadvány volt, amely a rend-

szervátozás nyomán – „hála” az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény *hiperliberális* jellegének – Magyarországon (is) egykettőre gyökeret vert nyugati (leginkább amerikai) alapítású és háttérű új vallási mozgalmakról s a tőlük akkoriban pejorativé elkülönített „szektákról” felekezeti elfogultság nélkül, szekuláris alapon nyújtott alapismereteket.

„*Destrukatív szekták*”?

A szektakérdés mára *megszűnt jelentős társadalmi visszhangot kiváltó „kérdés” lenni Magyarországon*. E megállapítás alól igazából csupán a szcientológia számít kivételnek: a ’90-es évek „szektafóbiáját” – Máté-Tóth András akkori szóhasználatával, „szektabláblját”² – kiváltó csoportok közül a honi közvéleményben ma jószérivel csak a szcientológiának van negatívumokkal terhelt jelenléte. Ez olyannyira így van, hogy az is megkockáztatható: az új egyházügyi törvény hangos botrányokkal kísért megalkotásánál a kormányt (jelesül az „illetékes” kereszténydemokrata párti politikusokat) döntően „zsigéri” – felületes vallásszociológiai ismereteken alapuló – *szcientológia-ellenesség* vezérelte.³

Mielőtt azonban figyelmünket a szcientológia jelenségére fordítanánk, érdemes röviden áttekinteni, mi történt az elmúlt negyedszázadban néhány, a rendszerváltozást követően a „szekták” kategóriájába sorolt csoporttal/közösséggel.

A globalizálódó kapitalista rendszerrel szemben közömbös vagy ellenes csoportok közül az ún. *resztoránus* vallási irányzatok közé sorolható „dunaföldváriak”, más néven: *Holic-csoport*⁴ fokozatosan levetkőzte kezdeti introvertáltságát, és a külvilággal (más keresztény közösségekkel) szembeni radikálisan elutasító magatartását. A közösség 2000-ben maga kezdeményezte elfogulatlan vallásszociológiai átvilágítását, amelyet Kamarás István magas színvonalon és példaszerű empátiával végzett el.⁵ „Keresztények” néven (pontosabban: a névválasztást és szervezetalkotást deklaráltnan elvetve)⁶ a közösség napjainkban is létezik, híveinek létszáma azonban pár tucat főre zsugorodott.

A *Család* (eredetileg: *Children of God/Isten Gyermekei*), egy másik, „nem piacorientált” csoport (Lugosi – Lugosi 1997, 173–191), amely az 1960-as évek amerikai hippi mozgalmának keresztény-karizmatikus irányzata, a *Jézus-mozgalom* peremjelenségeként keletkezett – egyesítve az újpünkösdzizmus karizmatikus tanait a szexuális forradaloméival –, az erotikus térítés (*flirty fishing*) sokak által és sokszor hevesen bírált gyakorlatát az alapító, David Berg (Moses David – MO) halála (1994) után beszüntette. A Magyarországon (is) csökkenő létszámú (jelenleg kb. 200 főt számláló) közösség jó ideje kritikusan viszonyul MO doktrinális örökségéhez, beleolvadva ezáltal a nagyszámú keresztény (kis)közösség tengerébe.

Az újkapitalista gazdasági-társadalmi és politikai viszonyokhoz való sikeres, pragmatikus alkalmazkodás példáját nyújtják a Krisnások, azaz a *Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közössége* (az 1966-ban Amerikában alapított *Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének* [ISCKON] magyar taggyháza).⁷ A neohinduista – azaz ha nem is kapitalizmus-ellenes, de a tőkelegikától mindenképpen idegen elveken és belőlük levezetett szabályokon⁸ alapuló – csoport egyike volt ama négy vallási entitásnak, amelyet a magyar parlament 1993-ban „destruktívnak” minősített.⁹

A Krisnások, társadalmi konszolidációjuk és elfogadásuk érdekében ezután az új vallási mozgalmak között egyedülállóan tudatos és eredményes *image-building*be fogtak. Mindenekelőtt haladéktalanul kezdeményezték vallásszociológiai „hitelesítésüket” – amelyet a feladatra felkért kiségyházszakértő vallásszociológus, Horváth Zsuzsa halála miatt szintén Kamarás Istvánnal végeztek el (Kamarás 1998); jelentős médianyilvánosságot biztosító karitatív tevékenységbe kezdtek (gyakori ételosztás Budapest belvárosában és vidéki nagyvárosokban), s 260 hektáros földterületet vásároltak egy belső-somogyi zsákfalú, Somogyvamos határában, ahol évek kitartó munkájával létrehozták az *Indiai Kulturális Központot* és Biofarmot. A somogyvamosi *Krisna-völgy* a krisnás közösség 150 szerzetese számára a *vaisnava* életfilozófiával konform életet biztosító otthon, évente több tízezer turistának *látványosság* (a központ bejáratánál a látogatóknak borsos árú belépőjegyet kell váltaniuk), valamint az állam által akkreditált általános iskola és (az erőszakmentes állattartás reprezentációjára létesített) *Tehénvédelmi Központ*. A krisnás közösség Budapest-Csillaghegyen a hinduizmus *vaisnava* (Visnu-, illetve Krisna-hívő) ágát képviselő *Hittudományi Főiskolát* alapított, amely 2005-től bocsát ki diplomásokat. A hallgatók 2008 óta a bolognai rendszerben MA, illetve PhD-fokozatot is szerezhetnek két, a főiskolával affiliációs szerződésben álló indiai egyetemen.

Hasonló konszolidáció és meggyökerezés – azaz a mértékadó honi közvéleménnyel való elfogadtatás – nem sikerült a húsz évvel ezelőtti „destruktív négyes” másik tagjának, az *Egyesítő Egyháznak*.¹⁰ Az újkeresztény irányzatot Sun Myung Moon¹¹ észak-koreai presbiteriánus tiszteletes alapította 1954-ben, nem sokkal azután, hogy az ENSZ-csapatok segítségével kiszabadult Kim Ir Szen észak-koreai vezető munkatáborából – azzal az elhivatottsággal, hogy mint a *Második Eljövétel Ura* teljesítse Krisztus, úgymond, bevégezetlenül maradt küldetését (tudniillik a *Menyek Országának* megteremtését a Földön). Minthogy – Moon szerint – a megváltás előtt álló legfőbb akadály a „kommunizmus”, az „egyesítősök” (a Szovjetunió) megbuktatásában felettébb eminens szerepet tulajdonítottak maguknak, s ezért a rendszerváltozás utáni Kelet-Európában jelentős energiákat mozgósítottak nézeteik terjesztésére. A kilencvenes években ennek eszköze volt – többek között – a *Professzorok a Világkéért* nevű nemzetközi

mozgalom, aminek nagy médianyilvánosság előtt lebonyolított rendezvényeihez az egyház „celebként” térségünkbeli, vezető társadalomtudósokat is megnyert (köztük egy országos hatáskörű, magyar pedagógiai intézet vezetőjét és az ELTE egyik alkotmányjogász-professzorát is)¹².

Bár Sun Myung Moon 2012 szeptemberében bekövetkezett halála után Hak Ja Han, az alapító felesége, az „Igaz Anya” zavartalanul követte férjét az egyház élén, a mozgalom „második generációja” (mintha) kevésbé (lenne) sikeres a hívek gyarapításában. Annak ellenére, hogy az anyagi eszközök ehhez aligha hiányoznak: az évtizedek alatt fölépített, 2 milliárd dollár összértékűre becsült vállalatbirodalom¹³ (egyelőre) fennáll. Ennek ellenére a korábban főként értelmiségiek körében terjeszkedő „egyesítősök” nyilvánvalóan teret vesztek, sőt – legalábbis Magyarországon –, eljelentéktelenedtek. A hitközösség mai hivatalos elnevezése: *Családok Szövetsége a Világ Békéjéért és Egységéért*.

Az 1993-ban „destruktívként” megbélyegzett „szekták” (jogilag *egyházak*, hiszen a hatályos törvény alapján a bíróság mindegyiküket ekként jegyezte be) negyedik tagja a *Magyarországi Jehova Tanúi Egyház* volt. Ez eléggé meglepő (s az volt már annak idején is), ha figyelembe vesszük a jehovisták több évtizedes, az előző századfordulóig visszanyúló jelenlétét Magyarországon. A Jehova Tanúi Egyház semmiképpen sem tartozik/sorolható az új vallási mozgalmak, pláne szekták közé. Kedvezőtlen megítélése – a társadalomban és még inkább a *politika* szereplői között – egyrészt azon alapult, hogy a jehovisták hagyományosan elzárkóztak az állammal való aktív együttműködéstől, függetlenül annak politikai színezetétől: híveiknek a választásoktól való távolmaradást „ajánlották”, megtagadták a fegyveres katonai szolgálatot stb. A jehovista közösség az államszocialista korszakban törvényen kívül működött: az ’50-es években a *tiltott*, majd a politikai enyhülést hozó kádári konszolidáció után a *túrt* szerveződések kategóriájába tartozott. Kiközösítésük másik oka az volt, hogy az egyház sokáig mereven tiltotta, hogy tagjai vérátömlesztésben részesüljenek vagy idegen vérből készült gyógykészítményeket fogadjanak el, ami sokszor valóban veszélyeztette a tagok életét.¹⁴

A szcientológia és a rendszerváltozás

Áttérve most már a szcientológia magyarországi történetére, mindennek előtt megállapítható, hogy a szcientológia honi jelenléte is – éppúgy, mint a többi nyugati (főként észak-amerikai) előélettel, gazdasági és szervezeti háttérrel rendelkező új vallási mozgalomé – egyidős a rendszerváltozással. Noha a szcientológia több közös vonást mutat e közösségekkel, sok szempontból különbözik is tőlük – ezért inkább mint „rokontalan”, egyedi jelenséget érdemes szemlélni és elemezni.

Ahogy erre korábbi írásaimban – és az évek során számos előadásban, konferencián, vitában is – rámutattam, a szcientológiával kapcsolatban „nem az a kérdés, hogy vallás-e vagy nem”,¹⁵ illetve hogy a nemzeti és szupranacionális szintű szcientológiai szervezet(ek) vallási közösség(ek) nek tekinthetők-e. Máté-Tóth András Nagy Gábor Dániellel közös, úttörő jelentőségű vallásszociológiai vizsgálatukban¹⁶ e tekintetben hasonló következtetésre jutottak, mint a nemzetközi vallástudomány (túlnyomó része), illetve a legtöbb európai állam (csakúgy, mint az Egyesült Államok) illetékes közhatalmi intézményei: „A magunk részéről azokkal értünk egyet” – írja a szerzőpáros –, „akik a szcientológiát »alternatív vallásnak« nevezik. [...] Alternatív vallásról akkor lehet szó, ha valamely jelenségegyüttest vallásként azonosítunk, de [az] a szokásos értelemben vett vallástól jelentősen eltér.” Az „alternatív” jelző – tesz ki hozzá – ebben az értelmezésben egyszerűen „a szokásostól eltérőt” jelent, vagyis a meghatározás nem tart igényt az *akadémiai tudományosság* megalapozottságára – minthogy egy ilyen elvárás, a vallási jelenség vallástudományi/-szociológiai definíciójának sokfélesége miatt eleve zsákutcába vinne. A fogalom így inkább *diszkurzív* természetű: azon alapul, hogy *az adott kor* (itt és most a magyar/európai társadalmak) *főárama mit tekint vallásnak*.¹⁷ Kamarás István, akinek impozáns vallásszociológiai életművében az új vallási mozgalmak elemzése/kategorizálása kitüntetett szerepet tölt be, Máté-Tóth és Nagy könyvéről írt kritikájában a szcientológiát – D. G. Bromley és M. L. Barce nyomán¹⁸ – *kvázivallásnak*, illetve a szerzőket szellemesen parafrazálva, *vallásalternatívának* nevezi.¹⁹

De térjünk vissza a történet elejére. A *Szcientológia Egyház* 1991-es magyarországi bírósági bejegyzését²⁰ 1989-ben a *Dianetika Egyesület* megalapítása előzte meg, amely lefordította és egy évvel később kiadta L. R. Hubbard híres *Dianetika* c. könyvét.²¹

Az ezt követő egy-másfél évtizedben a szcientológia honi meggyökeresedése, majd térfoglalása a vallások rendszerváltozást követő *kínálati piacon* rendkívül sikeresen ment végbe. Ehhez az 1990-es egyházügyi törvény kedvező jogi és – ami ugyanilyen fontos – *szimbolikus* környezetet biztosított. A szcientológia elterjedéséhez komoly előnyt nyújtott az a körülmény is, hogy a hubbardi szellemi rendszer volt az egyetlen olyan új *vallás*,²² amely nem az európai zsidó-keresztény(-muszlim) hagyományban s nem is „keleti” (hinduista, buddhista vagy taoista/konfucianus) hitelvekben gyökerezett. A szcientológiának a *science fiction* világában fogant – azaz tudományos(nak látszó), technicista és egyben fantasztikus – teremtés- vagy inkább *transzformációs mítosza*,²³ illetve erre épülő, radikálisan *egyénközpontú* antropológiája²⁴ *valós társadalmi igényt* elégített ki. Elsősorban középosztálybeli, fiatal vagy középkorú, a kibontakozó informatikai forradalom „szép, új” *virtuális* világa által megérintett, jellemzően műszaki érdeklődésű/foglalkozású (*reál*)*értelmiségiek* váltak fogékonnyá

íránta, illetve – közülük sokan – lettek a szervezet elkötelezett tagjaivá: *szerzeteseivé*. Olyanok, akik vallási szükséglete – neveltetésük, addigi vallástalan életük, a transzcendenciában való tapasztalatlanságuk – folytán nem terjedt ki valamely isteni személlyel való kapcsolatra. Másként fogalmazva: akik számára a hubbardi tanok kínálta *transzcendencia-pótlék* elegendőnek bizonyult a *vallási élmény* megtapasztalásához.²⁵

A Magyarországi Szciantológiai Egyház 1991-es bejegyzése után tehát intenzív terjeszkedésbe kezdett: sorra hozta létre *misszióit* a magyarországi nagyvárosokban és a környező országokban is.²⁶ Az 1990-es évek második felében lényegében kiépült a teljes szciantológiai spektrum: megalakultak 1. a szciantológia „imázsát” (kedvező társadalmi megítélését) erősítő;²⁷ 2. a szciantológiai világréput hirdető-terjesztő²⁸ és 3. a szciantológia „önvédelmi” (az ellenfeleivel és bírálóival szembeni küzdelmet szolgáló)²⁹ *civil szervezetek*, végül 4. a hubbardi vállalatirányítási elveket alkalmazó vállalkozások szövetsége, a WISE is.³⁰

A szciantológia magyarországi és kelet-közép-európai növekedése 2000-ben érte el azt a „kritikus tömeget”, hogy a szervezet nemzetközi vezetése a magyar szciantológusokat a *misszió* szintjéről *egyházi* rangra emelje. *Szciantológia Egyház Budapest* néven megalakult az első hivatalos kelet-közép-európai egyház, szciantológus terminológiával: *org*.³¹ 2004-ben (más adat szerint 2001-től), az ekkor (már) mintegy ezer fő körüli tagság körében megindult a *fundraising* egy ún. *ideális org*³² elhelyezéséhez és működtetéséhez szükséges, reprezentatív, budapesti, belvárosi ingatlan megvételéhez. Hamarosan össze is gyűlt a pénz ahhoz, hogy a szervezet megvásároljon egy belső-józsefvárosi palotát.³³ Kiderült azonban, hogy a szciantológia felsőbb vezetése által megkívánt elhelyezési terv kivitelezéséhez további 440 millió Ft-ra van szükség. Ez később 500 millióra emelkedett, amihez újabb 350 millió Ft jött még a szükséges berendezés megvételéhez. 2006. augusztus végére tehát a tagságnak összesen 1,6 milliárd Ft-ot kellett és *sikerült* összegyűjtenie. A budapesti *ideális org* ünnepélyes megnyitásának időpontját 2006. szeptember 26-ára tűzték ki. Az átadás azonban *elmaradt*. Az történt ugyanis, hogy az amerikaiak a megnyitás feltételül előírták a magyar *org* számára a *központi nyilvántartó (Central Files)* rendbetételét. Az ehhez szükséges munka nagyságrendjét az egyház vezetése rosszul mérte fel: közel két évbe telt, mire a 60 ezer dossziét sikerült katalogizálni. A „krach” azonban csak ekkor ütött be igazán: 2009. március 14-én a *Kulturális Örökségvédelmi Hivatal* a Puskin utcai épületet *műemlékké* nyilvánította. Az *org* vezetőinek be kellett látniuk: a szigorú műemlékvédelmi előírások nem egyeztethetők össze azokkal az átalakításokkal, amiket a szciantológia felsőbb szervei megkívántak. Ezért 2013-ban úgy döntöttek, eladják az épületet – ami, tudtommal, jelentős veszteséggel, csak ez év elején sikerült –, és új ingatlan után néznek. A választás ezúttal egy angyalföldi irodaházra, a Váci út 169. sz. alatti épületre esett. Ezt a Puskin utcai palota

felújítására befolyt és újabb adományokból 1,1 milliárd Ft-ért vásárolták meg. Minthogy az épületet csak újabb 1 milliárd Ft-ért lehetett alkalmassá tenni az *ideális org* céljaira, a „kalapozás” – kényszerűen – folytatódott. 2015-re nyilvánvalóvá vált: a honi szcientológusok anyagi terhelhetősége határához érkezett. Ezért a pontot az i-re csak úgy sikerült föltenni, hogy 2015 decemberében Robert (Bobb) Dugan amerikai milliárdos, nagyvállalkozó, a szcientológia legnagyobb adományozóinak egyike, egymillió dollár összegű adományt utalt át a budapesti org számlájára. Bonyai Péter szerint: „Ennyi pénzt (*Dugan*) soha nem adott volna a magyar projektre David Miscavige kifejezett engedélye nélkül. Ez pedig azt jelenti, hogy a szcientológia nemzetközi vezetésének valamiért fontos lett a magyar székház átalakítása és az *ideális org* megnyitása. Úgy tűnik, hogy komoly terveik vannak Magyarországon.”³⁴ A Váci úti *ideális org*, mint említettük, 2016 júliusában kezdhetette meg működését.

Emelkedés. És hanyatlás?

A szcientológia *negyedszázados magyarországi történetében* két elkülönülő, egy egyenletesen emelkedő, majd egy már (egyelőre enyhén) hanyatló időszak figyelhető meg.

Az első szakaszban, 1989/91-től kb. a 2000-es évek elejéig-közepéig, a hubbardi eszme- és intézményrendszer (befolyásban, a csatlakozók és szolgáltatást vásárlók tekintetében, gazdasági teljesítményben) többé-kevésbé egyenletes növekedést mutatott. A siker egyik (fő?) tényezője az volt, hogy ebben az időszakban a szervezet Nyugaton bevált, professzionális *marketingstratégiája* hatásos ellenfél (kontroll, kritika) nélkül érvényesülhetett. A szcientológia eredményesen – offenzív módon, gyakran *agresszívan* – szállt szembe a működését bírálókkal: „elhárítása”, *Különleges Ügyek Irodája* (OSA) változatos eszközökkel semlegesítette – félemlítette (esetleg *vásárolta*) meg – külső és belső kritikussait egyaránt. A szcientológia malmára hajtotta a vizet az is, hogy a magyar kormányok, politikai színezettől függetlenül, figyelmen kívül hagyták az európai intézmények – nevezetesen az *Európa Tanács* és az *Európai Parlament* – ajánlásait, azaz nem folytattak rendszeres és intézményes felvilágosító munkát „a vallási, ezoterikus vagy szellemi csoportok illegális tevékenységével” kapcsolatban.³⁵

A 2000-es évek elejétől kibontakozott *Web 2.0 „forradalom”* azután alapvető, a szcientológia számára *kedvezőtlen* változást hozott: az internetes naplók (*blogok*), a tartalommegosztás (*sharing*) és a közösségi/szociális hálózatok viharos gyorsaságú elterjedése az internetes kommunikációt *plurálissá*, sokszínűvé – személyessé és szinte korlátlanul *interaktív*vá – változtatta: megszűnt az egyirányú, ellenőrzött tájékoztatás, információátadás lehetősége. Azt, hogy ez milyen változással járt a szcientológia

terjeszkedésére és az őt ért bírálatokkal szembeni fellépésére, néhány példával szemléltetem.³⁶

Az 1990-es évek végén, a 2000-es évek elején országos föltűnést keltett Veér András és Eröss László három egymást követő szcientológia-ellenes könyve.³⁷ A pszichiátriában elismert szakmai tekintélynek számító Veér András ideg- és elmeorvos professzor, a „Lipót” (az *Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet*, OPNI) főigazgatója – aki a rendszerváltozás után a hazai (baloldali/liberális) közélet fontos szereplője is volt – a szcientológusok L. R. Hubbardig visszamenő *pszichiátria-fóbiája* miatt került szembe a szervezet vezetőivel. A három kötet válasz volt arra, hogy a CCHR³⁸ – a pszichiátria elleni harca szakosodott szcientológus „civil” szervezet – frontális támadást indított a pszichiátria és az *addiktológia*, illetve azok első számú vezetője ellen.³⁹ A bulvár-stílusban (jobbára Eröss László által) megírt kötetek kapcsán, amelyeket Kamarás István „szakmailag minősíthetetlenek” nevezett, heves polémia bontakozott ki, ami csak részben zajlott a nyilvánosság előtt, s belőle végül is a szcientológia került ki győztesen: 2003-ban dr. Eröss (tisztázatlan okokból és körülmények között) szembefordult szerzőtársával (és addigi önmagával⁴⁰): *Pszichobiznisz kontra szcientológia* címmel⁴¹ a szcientológiát magasztaló könyvet adott ki, s a pszichiátriát maga is kártékony, a társadalomra veszélyes tudománynak bélyegezte meg... A 2006-ban elhunyt Veér András szintén fölhagyott a szcientológia bírálatával...⁴²

A szcientológia diadala a pszichiátria felett a (második) Gyurcsány-kormány idején és *közreműködésével* változott „kiütéses győzelemmé” – s némileg *történelemformáló* eseménnyé is, amennyiben vélhetőn hozzájárult a szocialista–liberális pártok súlyos választási vereségéhez 2010-ben. 2007 márciusában Molnár Lajos szabaddemokrata egészségügyi miniszter – az egészségügyi rendszer teljes átalakítását célzó, heves vitákat kiváltó reform részeként, és a pszichiátriai szakmával való konzultáció nélkül – váratlanul *elrendelte az OPNI bezárását*. Noha nem került elő bizonyíték arról, hogy az intézkedés mögött állt-e valamilyen szcientológiai befolyás, az tény, hogy *a szervezet saját sikerének tulajdonította* a hazai pszichiátriára mért megrendítő csapást. 2010 decemberében Dobos János és Hídvégi Klára, a CCHR két vezetője, a Lipót bezárása érdekében kifejtett sokéves fáradozásukért David Miscavige-től megkapták a *Szcientológusok Nemzetközi Szövetsége* által adományozott legrangosabb kitüntetést, a *Freedom Medalt*.⁴³

A szcientológia hasonló sikerének tekinthető – vagy inkább: a szervezet befolyásának *tulajdonítható* – a józsefvárosi *tűcsere-program* leállítása 2014 elején. Amint arról a média részletesen beszámolt, a kormánypárti többségű VIII. kerületi közgyűlés, élén a Fidesz szóvivői tisztét is ellátó Kocsis Mátéval, a kábítószer-fogyasztásban súlyosan érintett városrész *Kábítószerügyi Egyeztető Fórumának* koordinátori feladatát elvonta a

megszüntetett túcsero-program gesztorától, a *Kék Pont Alapítványtól*, és azt Szomor Katalin drogszakértő-biológusra bízta.⁴⁴ Szomor, aki a *Magyar Demokrata Fórum* által delegált szakértőként évek óta tagja volt az országgyűlés *kábítószerügyi eseti bizottságának*, tagadta, hogy szcientológus lenne, bár tanácsadója volt a szcientológia drogprevenációs programjainak, a *Narcononnak* és a *Drogmentes Magyarországért Maraton* rendezvényesorozatnak.⁴⁵ Sőt, 2010 januárjában Brüsszelben előadást tartott az *Európai Szcientológiai Egyházak* első szervezetének megnyitóján (amint erről a szcientológia hivatalos, magyar nyelvű honlapja is beszámolt).⁴⁶

A szcientológiának az elmúlt egy-másfél évtized során „offline üzemmódban” elért sikereivel szemben az „online működés” deficitje áll(t), amit a Web 2-nek a tartalommegosztáson keresztül érvényesülő, mind erősebb kontrollja okoz(ott), s amire a szervezet, úgy látszik, nem talál(hat) t ellenszert. Ezzel kapcsolatban két példát említek.

Az első a jelen cikk bevezetésében említett „affér” az általam 1997 nyarán az Eszméletben megjelentetett írás eltávolításával kapcsolatban. A cikk megjelenésekor a lapszám példányai – szokatlan módon – néhány nap alatt eltűntek az elárusítóhelyekről. Bizonyíték, persze, nem volt rá, de az a(z) alapos gyanú kapott szárnyra, hogy a példányokat a szcientológusok vásárolták fel... A 2000-es évek közepén azután e rövid írás – amiben a szcientológiával egyébként csupán két oldal foglalkozott – elkezdett föltűnni különböző internetes blogokban, fórumokon, kommentekben, amit, úgy látszik, a szcientológia vezetése *sérelmesnek* találhatott, s ezért az írást, az említett módon, levetette webről.⁴⁷ A szcientológia számára kellemetlen kritikákkal szemben évek, évtizedek során bevált módszer azonban ezúttal a visszajára fordult: a világháló anonim közössége az inkriminált írást néhány nap leforgása alatt – egyébként szintén a szerkesztők megkérdőjezése nélkül – négy másik helyen és változatban tette hozzáférhetővé.

Ennél az esetnél egy nagyságrenddel nagyobb „pofon” érte a szcientológiát néhány hónappal később, 2007 márciusában, amikor a szervezet „elhárítása” hasonló módszerekkel próbálta eltüntetni az *Index*ről a népszerű és – mondjuk így – *szabados* stílusban fogalmazó, liberális újságíró, kritikus és blogger, Tóta W. Árpád szcientológiáról szóló írását.⁴⁸ A szabadszájú újságíró replikája hatalmasat szólott:

„Tisztelt Szcientológia Egyház! Levelüket, amelyben az előző, szörnyegyházukkal foglalkozó írás eltávolítását követelik, megkaptam. Annak ellenére, hogy nem nekem címezték, hanem a blogszolgáltatónak, mert hát felmegyek a párttitkár elvtárshoz, és ott mószerolok – a spicli már csak ilyen típus. És mi mást is nevelne ki egy efféle ocsmány szervezet. *Nos, kurvára nem lesz levéve.*” A cikk így fejeződik be: „Pereljetek, pöcsök. Az sztori lesz. Mesélhettek a kamerának úroperát. Elmegyünk az unió tetejéig, ha kell. Legalább odafigyel az ország, hogy nézd már, ezek komolyan ebben hisznek, ezek *ennyire* hülyék. Jobban jártok, ha ráültök a szátokra,

és beéritek azokkal a szerencsétlenekkel, akikhez nem jut el a riadó: A SZCIENTOLÓGIA CSALÁS.”⁴⁹

Az „új idők” nyilvánvaló jele volt, hogy a cikk miatt a szcientológusok *nem indítottak keresetet* Tóta W. Árpád ellen.

A szervezet kétségtelenül levonta ezen eset(ek)ből a tanulságot, amit egyértelműen mutatott az egyház felső vezetésének *személyi* megújítása. A Szcientológia Egyház elnöki tisztségét a rosszul kommunikáló Nagy Tamástól, az egyház társalapítójától Weith Katalin, az OSA korábbi igazgatója vette át. A kellemes megjelenésű, halk szavú egykori marketing- és PR-tanácsadó a szcientológia-kritikus nyilvánossággal szembeni konfrontáció hagyományos eszköztárát a *nyitás* – a párbeszéd és a *kooperáció* – politikájával cserélte fel. Így került sor személyes találkozó(k)ra 2009-ben és 2010-ben a szcientológia néhány vezetője – köztük Weith Katalin elnök – és e sorok szerzője között (is). E megbeszéléseken merült fel a lehetősége és *kívánatos volta* annak, hogy a szcientológia – miként az 1990-es évek végén a *Krisnások* – vesse alá magát független vallásszociológiai átvilágításnak, fölveve a kapcsolatot a *Szegedi Egyetem* új vallási mozgalmak kutatására (is) szakosodott *Vallástudományi Tanszékével*. E kezdeményezés találkozott a Máté-Tóth András által vezetett tudományos műhely diszpozíciójával,⁵⁰ így miután a magyar *org* illetékesei megszerezték a szcientológia nemzetközi vezetésének engedélyét, elkezdődhetett a tudományos normák szerinti kutatás, amely 2011-ben a fentebb többször idézett monográfia megszületéséhez vezetett.⁵¹

A nemzetközi összehasonlításban is *kivételesnek számító* mű (egyik) sajnálatos hiányossága, hogy a szerzők, bár fél tucat *kilépett* szcientológussal is készítették interjút, ezek anyagát végül nem használ(hat)ták fel elemzésükben.⁵² Ez a – Kamarás István szavaival – „érthetetlen öncsonkítás”⁵³ annál is sajnálatosabb, hogy a monográfia megírásakor az interneten már elindult a *Szcientológia: objektíven és szubjektíven* címet viselő blog, amely az évtized végének – szcientológus szempontból – alighanem legjelentősebb fejleménye volt.

A *Reformer* néven publikáló blogger három év elteltével, 2011 novemberében leplezte le önmagát: „A valódi nevem Bonyai Péter, és 1995–2007 között voltam az egyház tagja, ebből 10 évet, 1995 és 2005 [között] pedig munkatársa is voltam az egyháznak. Pályafutásom az egyház pécsi missziójában kezdődött személyiségteszt-kiértékelőként, és 2005-ben, amikor kirúgtak/közös megegyezéssel távoztam, én voltam az egyház közép-európai központjának helyettes vezetője és egyben az „ideális org” pénzszerző projekt egyik vezetője.”⁵⁴ Bonyai egyidejűleg – a *Heti Válasz* c. lap kiadásában – könyvet jelentetett meg a szcientológiáról és a szervezetben játszott – ekkor már így látta – *dicstelen* szerepéről.⁵⁵ Bonyainak kilépése ellenére nyilvánvalóan maradtak bennfentes informátorai a szcientológusok között, s így a blog folyamatosan ad(ott) közre belső használatra szánt

információkat.⁵⁶ 2015-ben azután Bonyai Péter létrehozta a *Clarus Animus* alapítványt, amelynek kétnyelvű honlapja – *Együtt a szcientológia ellen – United Against Scientology* – kibővíti az immár alapítványi kurátor Bonyai blogjában meghirdetett célt:

„Alapítványunk hivatalos célja a szcientológia valós természetének bemutatása, káros tevékenységeinek leleplezése, az áldozatok megsegítése, valamint a szcientológiaellenes aktivizmus összefogása. [...] Alapítványunk szeretné a remélt végkifejletig folytatni a szcientológia elleni harcot – amíg ez az általunk bizniszgyháznak tartott szervezet el nem lehetetlenül, jelentéktelenné nem válik, vagy fel nem oszlatja magát.”

2015. november 17-én a Toldi moziban, Alex Gibney Oscar-díjas rendező *Szcientológia, avagy a hit börtöne* című, az Egyesült Államokban az év márciusában bemutatott, majd világszerte nagy port kavart dokumentumfilmjének⁵⁷ premier előtti vetítésén Bonyai Péter és Tóta W. Árpád, a két neves antiszcientológus blogger közösen elemezték a szcientológia múltját, jelenét és leginkább: *jövőjét*, azaz fennmaradásának esélyeit. Az utóbbihoz az alaphangot a hvg.hu újságírójának egyik évvel korábbi blogbejegyzése adta meg: „Úgy néz ki, az egyház elérkezett Sztálingrádhoz. A csapássorozatnak egyetlen kiváltó oka volt: a szcientológusok által kontrollálhatatlan nyilvánosság. Vagyis az internet. A szemünk láttára öli meg ezt az undorító szörnnyt. Dőljünk hátra, és élvezzük.”⁵⁸

A szcientológia-vallás mint kereskedelmi védjegy és áru

A szcientológia által folytatott *prozelitizmus* (aktív térítői/ügyfélszerzési magatartás) önmagában nem különbözik más vallási vagy egyéb (civil, politikai) szervezetek hasonló buzgalmától. Ami újszerű és szokatlan, az az a körülmény, hogy a magát elsődlegesen vallásnak tartó szcientológia a toborzáshoz az üzleti szférában alkalmazott módszereket veszi igénybe. A *Dianetika* és a *Szcientológia* – csakúgy, mint valamennyi hozzájuk kapcsolódó hubbardi „technológia” – *bejegyzett kereskedelmi védjegyek*. A szcientológia ilyen formán a *vallást profanizálja*, illetve megfordítva: az üzletet (benne a *par excellence* szcientológiai árut, a hubbardi standard „technológiát”) *szakrálissá emeli*.

E ponton a szcientológia átlép egy – más vallások (és intézményes képviselőjük) által hagyományosan respektált – határvonalon: a szcientológiában nem csupán a vallás mindennapi megélésével, praxisával – rítusaival, szertartásaival stb. – kapcsolatos javak és szolgáltatások válnak áruvá, ahogyan ez oly sok más egyház – köztük történelmi egyházak – vagy új vallási mozgalom, kiségyház esetében is előfordul(t). Itt maga a *vallási tan*, a szcientológia által a hívők/ügyfelek elé kitűzött *végző cél*, a más vallásokban az üdvözüléssel, a *megváltottság* állapotával egyenértékű

Túlélés – a nyolc koncentrikus kör gyanánt egymásra épülő „dinamikából” (késztetésből, hajtóerőből) összetevődő *Operatív Thetán* állapota – az, amely az áruviszonyok *evilági*, kapitalista piaci törvényeinek alávetetik.⁵⁹ Ilyenformán a szcientológia a világon alighanem az egyetlen, teljes egészében kereskedelmi árucikké tett – a humánszolgáltatások piacán áruként egzisztáló, kereskedelemben forgalmazott –, komplex vallási szolgáltatás.

A szcientológia által kínált szolgáltatások – a szcientológiai áru – „fogyasztóvédelmét” a ma már minden nyelven, így magyarul is könnyen hozzáférhető, az érdeklődőket bőséges információkkal ellátó „webkettes” portálok, *blogok* biztosítják. A „tudatos vásárlói” magatartás immár a (szcientológiai és egyéb) vallási szolgáltatások *piacára* is kiterjed. Ma és még inkább a jövőben egyre inkább csakis olyanok válnak klienseivé (vásárlóivá), illetve híveivé a szcientológia humán szolgáltatásainak és/vagy vallási tanainak, akik a bőséges szcientológikritikus információk ismeretében is vállalják a „kalandot”, s valóban „destruktív” befolyás nélkül csatlakoznak a szcientológia világszerte (Magyarországon is) fogyatkozni látszó táborhoz.⁶⁰

Ugyanakkor hangsúlyozandó: a szcientológia mégsem jelent e tekintetben valamiféle kuriózumot vagy extremitást: a benne/általa képviselt elv és praxis adekvát korunk egyéb *dehumanizáló* tendenciájával. A szcientológia újítása: a vallás (hit, lélek, üdvözülés) áruvá tétele ugyanis az *emberi mivolt* korántsem egyedüli olyan mozzanata, amely a *globális későkapitalizmusban* áruvá válik. Egyidejűleg hasonló folyamat játszódik le, egyfelől, általában az élő szervezettel, illetve magával az *emberi testtel* kapcsolatban, másfelől, a társadalmi érintkezés számos más – eddig áruformát nem öltő – viszonylatával.⁶¹ A *kapitalizmus kapitalizációjaként* egzisztáló globalizációban a tőkeviszony térbeli, *horizontális* expanziójával együtt végbemegy annak *vertikális* kiterjeszkedése: az emberi (személyes és társadalmi) létezés megannyi dimenziójának birtokbavétele is.⁶²

A szcientológiai tan – miként a *szabad piaci* logika maga, aminek a szcientológia az egyik sajátos *vallási megjelenése* – céljából következően *egyenlőségellenes*. Hubbard gyakran idézett mondása szerint az emberiség egytizede rendelkezik különleges képességekkel, s ennek az egytizednek a tizede szcientológus... A szcientológiának az alapító, L. R. Hubbard által kinyilvánított célja az, hogy a *homo sapiens* helyébe új emberfajtát, *homo novust*: *homo scientologicust* állítson.

A szcientológia szerint, korunk emberének lelki problémái nem az őt körülvevő szűkebb vagy tágabb társadalmi környezettel kialakított kapcsolataiból származnak, hanem magából az emberből: az élete (és előző életei) során átélt kudarcaiból, tökéletlenségeiből, gyengeségeiből: egyszóval mindabból, ami valamennyi ember személyiségének sajátja. A szcientológia azt tanítja, hogy az alapító L. R. Hubbard megtalálta a „teljes szabadsághoz vezető utat”. A hubbardi „tech” lényege azonban valójában

az ember autonómiájának, személyes énjének szisztematikus – hosszadalmas és költséges tanfolyamok segítségével való – *elvétele* és felcserélése a szcientológia ügyének és világméretű szervezetének való *teljes odaadással*. A szcientológia-vallás híve/ügyfele az egyéni élet minden fontos mozzanataira kész, standard „technológiát” *vásárol*: a gondolkodástól és a tanulástól a kommunikáción át a házasságtól és a gyermeknevelésig. A szcientológia által kínált boldogság az egyéni életvezetési szabadság megszüntetésével, az önként vállalt *teljes szolgálattal* egyenlő. A szcientológia által képviselt világ- és emberkép George Orwell 1984 c. művét, a „Párt” híres/hírhedt jelmondatát idézi föl: „A háború: béke, a szabadság: szolgaság, a tudatlanság: erő.”

De nobis fabula narratur.

Jegyzetek

¹ Az eseményt a szcientológia honi és nemzetközi vezetése a „szellemi szabadság” győzelmének állította be: az átadási ünnepségre érkezett szcientológus vezetők/hívek/ügyfelek gyülekezését (a szcientológia honlapja szerint, mintegy 3500-an voltak) az egyesület a *vallásszabadságért* szervezett tüntetésként jelentette be a rendőrségnél, s beszédében Misvavige is a „szellemi szabadság” nagy győzelméről beszélt: „Azt mondják, hogy az egész világ úgy ismeri a városotokat, mint a szabadság fővárosát”, mondta a szcientológiai szabadalmak, védjegyek és szerzői jogok tulajdonosa, a kaliforniai Hemet városában működő *Vallásos Technológia Központ* (RTC) elnöke. „Küzdelmekről, amelyet a szabadságért vívtatok, a Föld minden nyelvén írtak már” – jelentette ki a szónok. „Azt is mondják, hogy amikor az emberek a szabadságra áhítoznak, akkor »Magyarország népévé« válnak.” A megnyitó ünnepségről lásd a szcientológia honlapját, illetve a *Népszabadság*, a *mandiner.hu* és a XIII. kerületi *ittlakunk.hu* beszámolóját: <https://www.szcientologia.org.hu/scientology-today/church-openings/grand-opening-church-of-scientology-budapest.html>; <http://nol.hu/belfold/ezt-mondta-a-szcientologusok-vezetoje-a-magyarokrol-1625047>; http://mandiner.hu/cikk/20160726_hatalmas_szekhazat_avattak_budapesten_a_szcientologusok; <http://13.kerulet.itlakunk.hu/utcak-terek/160725/urulekkel-ontottek-le-szcientologusok-vezetojet-vaciton>.

² Máté-Tóth András: *Szektablابلa, Népszabadság*, 2001. január 15.

³ Jakab Attila jogosan jegyzi meg, hogy az egyházakra vonatkozó törvénykezés helyett egyszerűbb lett volna „anti-szcientológia törvényt alkotni”, s a többi vallási közösséget „békén hagyni.” Lásd: <http://www.galamuscsoport.hu/tartalom/cikk/194889>. (Letöltés: 2013. június 13.)

Az egyházi státusz megadásának parlamenti hatáskörbe vonása, amely 2011 júliusában az eredeti, a KDNP négy képviselője által jegyzett tervszöveggel szemben, a Fidesz-frakció javaslatára került a törvénybe, *elsősorban* szintén a szcientológia ellen irányult: Kövér László a párt választmányi elnöke így kívánta megakadályozni, hogy a bíróság a szcientológiát „elismert vallási közösség”-nek jegyezze be. <http://www.origo.hu/itthon/20110811-kormanyzati-szandekok-az-egyhazi-torveny->

atirasa-mogott.html. (Letöltés: 2014. 04. 05.) A módosítás azonban – másodsorban – méltatlan *politikai bosszú* eszközeül is szolgál(t), amint azt a *Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség* vesszőfutása tanúsítja: a törvény betűjének és szellemének – jelesül a *közhasznú* társadalmi szerepvállalásnak – nyilvánvalóan és *példamutatóan eleget tevő* kisegyház „kigolyózásának” oka vezetője, Iványi Gábor ellenzéki, liberális politikai szerepvállalása (volt).

⁴ Lásd: Lugosi Ágnes – Lugosi Győző: *Szekták, új vallási jelenségek*. Budapest, Pannonica Kiadó, 1998, 192–2001

⁵ Kamarás István: *A „keresztények”. Egy szekta születése és gyermekbetegségei*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010

⁶ „Tudatosan nem akarunk nevet adni magunknak, és nem akarunk szervezetet alkotni.” www.keresztenyek.hu. (Letöltés: 2014. január 12.)

⁷ Lásd: Lugosi – Lugosi, i. m. 159–172.

⁸ Belső tisztaság – tartózkodás a kábító- és ajzószerek fogyasztásától; igazmondás – a szerencsejátékok és a spekuláció elkerülése; kegyesség/könyörületesség – a húsevés beszüntetése, vegetáriánus étkezés.

⁹ Török Péter: *És (a)mikor destruktívak? Az új vallási mozgalmak szociológiája és hazai helyzete*. Budapest, Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet, 2011, 193.

¹⁰ Lásd Lugosi – Lugosi: i. m. 2002–212.

¹¹ Eredetileg: Jang Mjung Mun; az 1946-ban felvett Sun Myung Moon név angol-koreai szójáték: „Nap Fénylő Hold”.

¹² Lásd Lugosi – Lugosi: i. m. 211.

¹³ Az egyház vezetése olyan egymástól távol eső területeken hozott létre prosperáló vállalatokat, mint a gyógyszer- és fegyvergyártás, bányászat, vegyipar s talán mindezek előtt a sajtó: a *Washington Times* című jobboldali-konzervatív napilapot Moon legfontosabb *politikai befektetésének* tartják. <http://www.origo.hu/nagyvilag/20120903-portre-a-92-eves-koraban-elhunyt-moon-sunmyung-szektaverzerrol.html>. (Letöltés: 2014. január 13.) Az egyház saját tájékoztatása szerint, érdekeltségei főként a halászat, az egészséges élelmiszerek előállítására és a hajóépítés területére összpontosulnak.

¹⁴ Arról, hogy a tilalmat az egyház szerint milyen bibliai (ó- és újszövetségi) szöveghelyek támasztják alá, lásd a *Mindenkinek Jehova Tanúiról* c. blog összefoglalását: http://jehovanui.blog.hu/2011/08/01/a_ver_fogyasztasa_es_a_veratomlesztes. (Letöltés: 2014. július 12.)

A Jehova Tanúi Egyház történetéről lásd: Fazekas Csaba–Jakab Attila–Petrás Éva–Szita Szabolcs (szerk.): *A magyarországi Jehova Tanúi Egyház története. A kezdetektől napjainkig*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2017. A kötet fogadtatásáról az egyházból kizárt, egykori tagok szemszögéből lásd a http://jehovanui.blog.hu/oldalon_megjelent_irasokat. Ezekből itt csak egyetlen hosszabb mondatot idézek: „Ez az ajánlás [ti. Jankovics Tibor, az egyház szóvivőjének ajánlása, aki a kötet 2017. május 9-én, a Kossuth Klubban megtartott bemutatóján is fölszólalt – LGY] már a megfogalmazásában sem a tanúknak szól, de különben is, Jehova Tanúi nem lehetnek egyetemisták, nem kutathatják saját történelmüket, nem lehetnek olvasó emberek, nem kereshetnek HITELES válaszokat kérdéseikre. Ha kutatni szeretnének azt a szervezet kiadványaiban tehetik büntetlenül (de ott is csak erős kontroll alatt), ha olvasni szeretnének, szintén, ha valamit hitelesíteni, ellenőrizni

- akarnak a szervezettel kapcsolatban, azt csak titokban tehetik, baráti körben sem beszélhetik meg felfedezéseiket, mert különben azonnal megkapják a hitetlen, hitehagyó, bíráló stigmákat.”
- ¹⁵ Lugosi Győző: Vallásszabadság és közhatalom Európában. In *Az Európai Unió Évkönyve 2001*. Budapest, Osiris Kiadó, 2002, 319.
- ¹⁶ Máté-Tóth – Nagy: i. m.
- ¹⁷ A 2011-től hatályos egyházügyi törvény 6. § (3) bekezdése szerint: „A vallási tevékenység olyan világnézethez kapcsolódó tevékenység, amely természetfelettre irányul, rendszerbe foglal hitelvekkel rendelkezik, tanai a valóság egészére irányulnak, valamint sajátos magatartáskövetelményekkel az emberi személyiség egészét átfogja.” Hasonlóan képlékeny az új vallási mozgalmak és a szekták/kultuszok meghatározása, illetve egymástól való megkülönböztetése is. Noha a vallásszociológia évtizedek alatt sem tudott egyezsége jutni e fogalmak tudományos szempontú meghatározásáról, a közvélemény (meghatározó része) igenis szelektál(t) a kortárs vallási jelenségek/mozgalmak/csoportok között. Ez a fajta differenciálás az informatikából ismert elven, a nearest neighbors (legközelebbi szomszéd osztályozó) elvén alapul(t), magyarán azon az ismert szóláson, miszerint „ha valami úgy imbolyog, mint egy kacsa, és úgy hápog, mint egy kacsa, akkor az valószínűleg kacsa.”
- ¹⁸ David G. Bromley – Mitchell L. Bracey: The Church of Scientology: a Quasi religion. In Zellner, W. W., Petrowsky, M. Westport (szerk.): *Sects, Cults and Spiritula Communities*. Connecticut and London, 1998, Praeger 141–156. Lásd Kamarás István: Darázstalanítás. (Máté-Tóth András és Nagy Gábor Dániel könyvéről), *Szociológiai Szemle*, 2011/3. sz., 156.
- ¹⁹ Kamarás István: Darázstalanítás..., i. m. 155.
- ²⁰ A Magyarországi Szciantológia Egyház bejegyzésére 1991. július 17-én került sor a Fővárosi Bíróságon. Az 1990. évi IV. törvényt fölváltó 2011. évi CCV I. törvény értelmében a szciantológia egyházi jogi státusza megszűnt, így a szervezetet immár vallási egyesületként kellett újra bejegyezni. A Magyarországi Szciantológia Vallási Egyesületet a Fővárosi Törvényszék 2015. július 19-én vette nyilvántartásba.
- ²¹ L. Ron Hubbard: *Dianetika. A szellemi egészség modern tudománya*. Budapest, Interbriht Kiadó, 1990.
- ²² A vallás „szubsztantív” (nem tudományos) meghatározása értelmében, amely szerint „a vallás egy átfogó filozófiai rendszerrel rendelkező, és az élet, a világ átalakítására motíváló mítosz.” Interjú Máté-Tóth Ádrással: <http://cotcot.hu/cikk/2011/09/16/szciantologia-magyarorszagon-interju> (Letöltés: 2015. 09. 02.)
- ²³ Azaz a sokáig titokként kezelt – elvben csak a szciantológiai képzés magasabb fokán megismerhető –, jó ideje azonban bárki számára hozzáférhető Xenu-történet. Lásd: Lugosi Győző: *Szekták, kultuszok, új vallási mozgalmak...*, *Eszmélet* 34. sz. (1997. nyár), 88.; <http://www.xenu.net/archive/leaflet/xenuhu.htm>; http://objektivszcn.blog.hu/2008/06/16/xenu_2. (Letöltés: 2015. 11. 12.)
- ²⁴ Lásd Máté-Tóth A. és Nagy G. D. összefoglalását a szciantológia emberképéről: „A szciantológia [...] elméleti rendszer, amely az élet minden területére vonatkozóan olyan információkat és technikákat szolgáltat, amely révén az ember optimálisan működhet. [...] [A]z egész elméleti és gyakorlati rendszer azt a célt szolgálja [...], hogy az ember egyre inkább megismerje önmagát, kézbe vegye saját sorsát, felszabadítsa magában az addig szunnyadó lehetőségeket, és olyan teljes életet éljen, amelyben eddig elképzelhetetlen szinten képes megvalósítani önmagát. Hubbard

szerint, az ember olyan szellemi lény, „aki testből, elméből és lélekből áll (thetán). A lélek a tanítás szerint örökéletű, a felvett adott testben csak időlegesen tartózkodik, s a halállal onnan eltávozik. Az a szint, illetve minőség, ahogyan elhagyja a testet, attól függ, hogy az ember milyen mértékben vált szabaddá, mennyire jutott el önmaga kiteljesedésében, amíg nála időzött.” Máté-Tóth – Nagy: i. m. 90. Vö. még a szcientológiai tanról saját régebbi – szintén közvetlenül a szcientológiai közösségtől kapott információkon alapuló – ismertetésünkkel is: Lugosi – Lugosi, i. m. 218–221.

- ²⁵ Máté-Tóth András szerint: „[...] elég sok olyan vállalkozó került közel a szervezethez, akik megismerték a hubbardi logikán alapuló üzletvezetés, munkatársakkal való bánásmód és marketing technikáit, és megtapasztalták, hogy sokkal kevesebb munkával sokkal hatékonyabban tudnak részt venni a piacon, ha ezeket alkalmazzák. Sokan beszámoltak arról, hogy megéri nekik benne lenni ebben a szervezetben és rendszeresen igénybe venni a szolgáltatásait, mert személyes és üzleti életükben is rengeteget profitálnak belőle” Interjú Máté-Tóth Andrással: <http://cotcot.hu/cikk/2011/09/16/szcientologia-magyarorszagon-interju> (Letöltés: 2015. 09. 02.)
- ²⁶ Az egyház első elnökévé Varga Kornél informatikust nevezték ki. Említésre/megörökítésre érdemes adalék, hogy amikor 1993 végén a *Budapesti Ismeretterjesztő Társulat* elindította az említett *Claritas* programot, Varga az 1991-ben alapított *Informatika-Számítástechnika Tanárok Egyesülete* (ISZE) képviselőjében rendszeresen megjelent a társulat székházában, a Kossuth Klubban, ahol az ISZE öt másik pedagógus-szakmai egyesülettel közösen irodát bérelt. Amikor az egyesület vezetése az ISZE szcientológus „kötődéséről” tudomást szerzett, kénytelenek voltunk a bérelti szerződést felmondani.
- ²⁷ Ilyen először is a *Narconon* („nem a narkotikumokra”), a szcientológia első számú *humanitárius* programja, aminek keretében az 1960-as évektől az Egyesült Államokban és az európai országok többségében méregtelenítő és rehabilitációs központok sora alakult meg. A *Narconon*-programban foglalt módszerek alkalmazását az egyes országokban e célra szerveződött és bejegyzetett *egyesületek* vagy *alapítványok* látják el, természetesen mindenütt azonos „technológia” szerint. A *Narconon*hoz tartozik az *Együtt egy drogmentes Magyarorszáért Maraton*, amelynek legismertebb éves rendezvénye a *Drogmentes Magyarország Maraton*. A *Narconon*ról a TASZ 2015-ben szakvéleményt adott közre, *Célkeresztben a fiatalok: drogprevenció mint álcázott szcientológus marketingeszköz* címmel: http://szcientopedia.hu/download/tasz_szcientologusok_2015.pdf. Bár a jelentés szerzője, Sárosi Péter (a TASZ programvezetője, korábban az SZDSZ drogpolitikai szakértője) siet leszögezni: „Jelen írásnak nem tárgya, hogy eldöntse a vitát a szcientológia megítéléséről”, eléggé sommás és egyoldalú véleményét már a jelentés első mondatában elárulja: „A szcientológia mint mozgalom, bár egyházi státuszt igényel magának, valójában egy olyan üzleti vállalkozás, amelynek célja a minél nagyobb gazdasági és politikai befolyásszerzés.” A szcientológia másik „imázsjavító” civil szervezete a *Criminon* („nem a bűnözésre”), a szcientológia rehabilitációs programja az elítéltek, börtönviseltek társadalmi beilleszkedésének segítésére. A *(Nemzetközi) Alkalmazott Oktatás / Applied Scholastics International* (ASI) az oktatást és tanulást fejlesztő szcientológiai módszer, „technológia” elterjesz-

tésére hivatott nemzetközi szervezet, amely országoként szintén *egyesületek, alapítványok*, illetve ez utóbbiak és magán vagy (ritkábban) állami, önkormányzati oktatási intézmények között megkötött szerződések keretében valósul meg. Az ASI felügyelete alá tartoznak a szcientológia önállóan vagy más egyesületekkel, alapítványokkal stb. közösen szervezett tanfolyamai az informatika-számítástechnika, az idegnyelv-oktatás, a zene- és tánctanítás, a kommunikációs tréningek stb. területén.

- ²⁸ A *Boldogság Útja Alapítvány (The Way to Happiness)* az azonos című – először 1981-ben kiadott, majd az évek során két tucat nyelvre lefordított – népszerűsítő kézikönyvben megfogalmazott szcientológiai életvezetési-erkölcsi felfogás terjesztését szolgáló kezdeményezés. A *Boldogság Útjában* lefektetett huszonegy „forradalminak” nevezett „parancsolat” propagálására a szcientológia – gyakran olyan nagyvállalatok támogatásával, mint a Coca Cola vagy a McDonald’s – rendszeresen szervez országos kampányokat.

A Szcientológia civil tevékenységeit nemzetközi szinten, illetve országoként, helyi alapítványain keresztül, az *Egyesület a Jobb Életért és Nevelésért (Association for Better Living and Education – ABLE)* koordinálja.

- ²⁹ *Különleges Ügyek (Nemzetközi) Hivatala / Office of Special Affairs (International)*. Az OSA(I) feladata elvben a szcientológián kívüli világgal való kapcsolattartás: propaganda, jogi képviselés, információgyűjtés stb. A gyakorlatban inkább a szcientológia „elhárítása”, *biztonsági szolgálata*. Elődje az 1961-ben létrehozott Örök Hivatala (*Guardien's Office – GO*) volt, aminek vezetőit – élükön Hubbard harmadik feleségét, *Mary Sue Whippet* – a GO visszaélései miatt, 1982-ben az Egyesült Államokban börtönbüntetésre ítélték. A GO-t ezután Hubbard hivatalosan feloszlatta. Az OSA(I) valamennyi „org”-ban (egyházban és misszióban) rendelkezik képvisellel.

- ³⁰ A szcientológia a szolgáltatások szférájában – leggyakrabban a menedzserképzés, a marketing, a befektetési tanácsadás, a reklám, az idegnyelv-oktatás, az ingatlanközvetítés stb. területén – jelentős számú, Magyarországon kb. 250 vállalkozást működtet. E különböző méretű cégek közös vonása, hogy üzletpolitikájukban (a) Hubbard(nak tulajdonított) igazgatási (menedzsment-) „technológiá(já)t” (az *Admin Tech-et*) alkalmazzák, üzleti forgalmuk 15 %-át kitevő jogdíj ellenében. E cégeket világszerte – országos és szupranacionális szinten – a *Szcientológiai Vállalkozások Nemzetközi Intézete (World Institute of Scientology Enterprises – WISE)* fogja össze. A WISE tagvállalatai élén (különböző mértékben) képzett szcientológusok állnak, akik cégüknek a WISE-ba való felvételekor *fogadalmat* tesznek. Vannak ezen felül WISE-„közeli” (társult) vállalkozások is, amelyek közvetítői díj ellenében különböző szcientológiai „termékeket” értékesítenek.

- ³¹ „A szcientológia egyházak vagy orgok ... abban különböznek a misszióktól, hogy saját akadémiajuk van ..., és magasabb szintű képzést tudnak nyújtani, valamint sokkal képzettebb személyzettel rendelkeznek. Itt képzik a szcientológia legmagasabban kvalifikált lelkészeit, a szcientológiai auditorokat. Ennél magasabb szintű képzés csak az úgynevezett haladó szervezetekben van, Európában két helyen: Dániában és Angliában.” Máté-Tóth A. – Nagy G. D.: i. m., 34.

- ³² Azaz „modern audiovizuális eszközökkel” felszerelt s „professzionálisan képzett személyzettel” ellátott, David Miscavige útmutatása szerint, legalább 3000 m²-es szcientológiai központ; Máté-Tóth – Nagy: i. m. 35.

- ³³ Az ÁFÁ-val együtt 750 millió-ért megvásárolt, Puskin utca 4. sz. épület 1949 óta a *Közalkalmazottak Szakszervezete* székházaként működött, illetve sportkluboknak adott helyet.
- ³⁴ Az ingatlanvásárlás eredeti dokumentumokkal illusztrált történetéhez lásd a *Szcientológia: objektíven és szubjektíven* c. blog oldalait: <http://objektivszcn.blog.hu/>. (Letöltés ideje: 2016. 01. 22.)
- ³⁵ A szóban forgó európai ajánlásokról lásd: Lugosi: *Vallásszabadság és közhatalom...*, i. m., 201–204.
- ³⁶ Az újonnan megjelent vallási csoportok (köztük elsősorban a szcientológia) tevékenységét az 1990-es évek közepétől megfigyelő *Nemzetbiztonsági Hivatal* 2005-ös évkönyve így fogalmazott: „Az egyházak [...] belső önrendelkezésükre hivatkozva elutasítanak minden velük szembeni bírálatot, negatív észrevételt, s élesen támadják az őket kritizálókat. A hiteles, objektív tájékoztatás céljából ezért jelentős szerepet kaphat az írott és elektronikus média, amely nemcsak a vallási szervezetek által sugallt, őket pozitív színben feltüntető ismeretekről, hanem a tisztánlátás érdekében a velük kapcsolatos visszasságokról, anyagi és mentális kizsákmányolási gyakorlatokról, jogilag aggályos módszereikről is beszámolhat.” Idézi Tóta W. Árpád: http://w.blog.hu/2006/12/17/ur_az_urbol. (Letöltés: 2015. 12. 12.)
- ³⁷ Veér András – Eröss László: *Bolondok (úr)hajója – a szcientológia titkai avagy A szcientológusok galaktikus pókerpartija Istennel és a pszichiáterekkel: a Föld a Naprendszer elmegyógyintézete?* Pécs, Art Nouveau 1999; *Magyarország a szcientológia (pók)hálójában.* Pécs, Art Nouveau, 2000; *A szcientológia mocsarában: dokumentumok és következtetések.* Pécs, Art Nouveau, 2001. Máté-Tóth A. és Nagy G. D. monográfiájukban a három kötet bemutatásának önálló alfejezetet szentelnek: i. m.: 52–63.
- ³⁸ Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért / *Citizens Commission on Human Rights*.
- ³⁹ Veér András 1994 és 1998 között, majd 2002 után az alkohol- és kábítószerügy miniszteri biztosaként is működött.
- ⁴⁰ A pesti szóbeszéd a pszichológus pálfordulása kapcsán egy, a Vörösmarty cukrászdában lebonyolított, sorsdöntő találkozóóról „tud”, továbbá arról, hogy dr. Eröss nemcsak tanulmányozta az *addikció* jelenségét (lásd pl. Dr. Eröss László: *Játék életre halálra.* Budapest, Magyar Mediaprint Szakkiadó Kft., 1997), hanem mint szenvedélyes szerencsejátékos maga érintett is volt benne ...
- ⁴¹ Media Nox Kiadó, 2003.
- ⁴² Bonyai Péter blogjában így ír: „Tudtommal, F(ritz)lauf). Lajos, az OSA vezetője dr. Eröss átpártolása után leült Veér Andrással, és békét kötöttek.” http://objektivszcn.blog.hu/2008/03/01/harcban_a_pszichiaterekkel_1. (Letöltés: 2014. 10. 10.)
- ⁴³ A parlament plenáris ülésén Szászfalvi László, a KDNP képviselője – aki az első Orbán-kormány idején az Országgyűlés *Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának* elnöke, 2010 és 2012 között pedig a *Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium* egyházügyi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkára, s e minőségében az új egyházügyi törvény első változatának előterjesztője volt – az OPNI bezárását a szcientológia 2007 márciusában meghirdetett „pszichoirtó” akciójával hozta összefüggésbe. A képviselő a *Nemzetbiztonsági Hivatal* igazga-

- tójához (Katona Béla), majd az egészségügyi államtitkárhoz (Kovács Attila) intézett kérdésére (tudniillik hogy van-e kapcsolat a minisztérium munkatársai és a szcientológiai szervezet között), *nemleges* választ kapott. http://www.szaszfalvi.hu/gyozott_a_szcientologia_pszichoirtó_akcioja/. (Letöltés: 2015. 07. 09.)
- ⁴⁴ A konfliktusról (a *Kék Pont Alapítvány* szemszögéből) lásd: <http://www.kekpoint.hu/blog/2014-05-28-megszunhet-a-tucsere-dacara-annak-hogy-megvan-az-elso-hiv-pozitiv-kliens/>. (Letöltés: 2015. 08. 30.)
- ⁴⁵ Amint erre Bonyai Péter blogjából fény derült, a szcientológia – azaz az *Együtt a drogmentes Magyarorszáért mozgalom* – már 2008-ban stratégiai célul tűzte ki a *hubbardi drogprevenációs elvek* bevezetését a honi közoktatásba. A nyilvánosságra került dokumentumban – többek között – efféle a célok szerepeltek:
- „- Létrehozni egy államilag elismert, akkreditált oktatási programot
 - Minden iskolában jelen lenni és minden gyerekhez eljutni a drogprevenáció kapcsán
 - Állami támogatást szerezni a működésünkhöz
 - *Jelen lenni a Parlamenti Kábítószerügyi Eseti bizottságban* (sic!) [...]
 - *Biztonságos környezetet teremteni a Szcientológia működéséhez Magyarországon* [...]” (Kiemelés: L.GY.) http://objektivszcn.blog.hu/2008/10/15/kikerult_a_drogmentes_maraton_belso_strategiai_terve. (Letöltés: 2016. 03. 12.)
- Sárosi Péter, a *Társaság a Szabadságjogokért* drogpolitikai programvezetője 2011 novemberében, a (leköszönő) szocialista kormány *nemzeti drogstratégiájának* vitára bocsátásakor, részletesen elemezte az akkor még ellenzéki Fidesz körvonalazott drogpolitikájában rejlő súlyos kockázatokat, illetve az abban tükröződő *szcientológus befolyást*. Lásd: *A Fidesz drogpolitikája és a szcientológusok*, <http://index.hu/velemenylolvir/2009/11/30/taszdrog/>. (Letöltés: 2015. 08. 01.)
- ⁴⁶ <http://www.szcientologia.org.hu/david-miscavige/churchopenings/new-branch-of-churches-of-scientology-for-europe-opens-in-brussels.html> (Letöltés: 2015. 06. 16.)
- ⁴⁷ <http://nol.hu/archivum/archiv-415869-226682> (Letöltés: 2015. 02. 02.)
- ⁴⁸ Tóta W. Árpád: Úr az úrból, 2006. december 17. http://w.blog.hu/2006/12/17/ur_az_urbol. Tóta W. első, szcientológiát bíráló írása 2006 májusában jelent meg az *Indexen*, *Szent szar* címmel. Ebben az újságíró arra az értesülésre reagált (vitrólós stílusban), hogy a szcientológia pert indított az adatvédelmi biztos ellen: <http://index.hu/velemenylolvir/jegyzet/xenu/> (letöltés: 20014. 11. 19.).
- ⁴⁹ http://w.blog.hu/2007/03/21/tisztelt_kibaszott_szcientologusok (kiemelések a cikkben, eredetiben fetteivel; L.GY.; letöltés: 2014. 09. 20.).
- ⁵⁰ Máté-Tóth és Nagy 2008-ban publikálták három vallási közösség (Jehova Tanúi, buddhisták, szcientológia) körében a 2000-es évek első felében folytatott kérdőíves adatfelvételük eredményeit, amely 171 hazai szcientológus válaszain alapult. Máté-Tóth András, Nagy Gábor Dániel (szerk.): *Vallásosság / változatok. Vallási sokszínűség Magyarországon*. Vallásosság a társadalomban – 3. Szeged, JATE Press, 2008, 113–130.
- ⁵¹ A kötet szakmai lektorálását Török Péterrel közösen végeztük.
- ⁵² A szerzők szerint: „[...] az ilyen beszámolók elsősorban az érintettek csalódásának adnak hangot, és azt fogalmazzák meg, hogyan lepleződött le számukra a szervezet. A nagy hazai és még inkább nemzetközi nyilvánosságot kapott történetek, melyek a szervezetből való kilépés drámaiságára helyezik a hangsúlyt, határhelyzeteket leíró rendkívüli esetek, és így is kezelendők.” Máté-Tóth – Nagy: i. m. 11.

- ⁵³ „Ez a sajnálatosan kimaradt fejezet – nem féltucatnyi, hanem legalább kétszer ennyi ilyen interjú gondos tartalomelemzésére támaszkodva – fájdalmasan hiányzik ebből a könyvből.” Kamarás I.: Darázstalanítás..., i. m. 154.
- ⁵⁴ http://objektivscn.blog.hu/2011/11/02/a_kezdet_vege_es_a_veg_kezdet_e (Letöltés: 2015. 12. 14.)
- ⁵⁵ Bonyai Péter: Szciantológus voltam. Egy kiugrott csúcsvezető vallomása. Budapest, Heti Válasz Kiadó, 2011. A könyvben és a könyv kapcsán vele készült interjúkban Bonyai önmagát „pénzéhes, másokat kizsákmányoló szörnyetegnek” jellemezi. V.ö. Szőnyi Szilárd interjúja Bonyai Péterrel. *Heti Válasz*, 2011. november 9.
- ⁵⁶ A blogger internetes naplója céljairól így fogalmaz: „A blog írója nem a szcientológusokat mint egyéneket támadja személyükben. Kizárólag a szcientológia egyház és a hozzá kapcsolódó szervezetek jogsértései, visszaélései, hazugságai és egyéb elítélendő gyakorlatai ellen kíván felszólalni.”
- ⁵⁷ A film a Pulitzer-díjas Lawrence Wright könyve (*Going Clear: Scientology, Hollywood & The Prison of Belief*, Alfred A. Knopf, 2013) alapján készült, és nyolc kiugrott szcientológus vezető portréján keresztül mutatja meg az egyház működését.
- ⁵⁸ http://w.blog.hu/2008/07/01/babilon_bukasa. (Letöltés: 2015. 02. 12.)
- ⁵⁹ „Az Operatív Thetán célja, hogy az egyén úrrá legyen a létezés nehézségein és viszsza nyerje veleszületett szellemi létének bizonyosságát és képességeit. Ezen a szinten az egyén tudja, hogy független az olyan anyagi dolgoktól, mint a fizikai forma vagy a fizikai univerzum. Az OT (Operatív Thetán) a szellemi tudatosságnak egy olyan állapota, melyben az egyén kontrollálni tudja önmagát, illetve a környezetét. Az OT olyasvalaki, aki tudja, hogy tud és aki képes pozitív és a túlélést elősegítő hatást létrehozni az összes dinamikáján. Újra teljesen megismerte képességeit mint thetán, és önként és tudatosan okozóvá tud válni az élet, a gondolat, az anyag, az energia, a tér és az idő felett. Ahogy egy lény egyre inkább OT-vá lesz, erősebb, stabilabb és felelősségteljesebb szellemi lényvé válik.”
<http://www.szcientologia.org.hu/faq/operating-thetan/how-would-you-describe-the-state-of-operating-thetan.html>. (Letöltés: 2013. 05. 21.)
- ⁶⁰ A Váci úti ideális orgban tett 2017. júniusi, kellemes hangulatú látogatásomkor – a meghívásért és a kalauzolásért ezúton mondok köszönetet a szcientológia közkapcsolatokért felelős munkatársainak, Tihanyi Tóth Kingának és Lange Lászlónak – a központ szinte üres volt, bár lehet, hogy csak hétköznap délelőtti időpont miatt...
- ⁶¹ A korlátlanságra törő tőkés áruviszony logikája szerint, minden dolog vagy szolgáltatás *áru* formáját kell öltse, mert ha nem így jár el, azt normaszegésnek kell tekinteni, ami változtatás után „kiált”. Az emberi lélek és test mellett a legkézenfekvőbb célpont a társadalmi együttélés legősibb, reciprokativ, nem árucseréként létező együttműködési formáinak köre. Ilyen például a *kaláka* intézménye, ami – mivel nem élvezi a rokonságnak az áruviszony terjeszkedésével szemben egyelőre mentességet nyújtó védelmét – Európa több országában is az adóhatóságok célpontjává vált.
- ⁶² Az európai kultúrkör emberről alkotott, hagyományos felfogásában az *emberi test azonos az egyénnel* – nem választható el tőle –, s ezért nem lehet tárgy a javak és szolgáltatások forgalmára vonatkozó polgári jogi szabályozásnak. Másként fogalmazva: az emberi testnek nincs pénzben kifejezhető értéke, mert *nem áru*. E felfogás áll(t) például a *prostitúció* legalizálása vagy a szervátültetés, a vér- és csont-

velődés stb. üzleti alapra helyezése útjában. E tekintetben azonban elmozdulás következett be azzal, hogy megfogalmazódott, majd fokozatosan teret hódított ama nézet, amely szerint az egyén *tulajdonosa* saját testének. Ezzel megnyílt a lehetőség ahhoz, hogy az egyén rendelkezzen testével vagy testrészeivel, igaz, e tulajdonosi rendelkezés (egyelőre) korlátozott: inkább csak a halál utánra szól. Mármost ha az emberi test nem maga az egyén, hanem attól elválasztható *dolog*, amely valakinek (tudniillik magának az egyénnek) *tulajdona*, akkor forgalmi értékkel bíró áru lehet, sőt, potenciális tőke, amely megjelenhet az áru- és tőkepiacon – miként meg is jelenik az (egyelőre?) illegális szervkereskedelem és a törvényesített (megadóztatott/megadóztatni óhajtott) prostitúció piacán.

A magántőkés befektetések egyik céltudománya, a *genetika* – pontosabban az *alkalmazott genetika* (*Applied Genetics*) és géntechnika (*Genetic Engineering*) révén lehetővé vált a *biológiai öröklődés*, azaz az élet princípiumának magán kisajátítása is. Az Egyesült Államokban, mint ismeretes, mind nagyobb a génmanipulációval előállított hibridek szabadalmi oltalom alá vétele, s egyre erősebb nyomás tapasztalható annak érdekében is, hogy – a *biodiverzitás* megőrzésére hivatkozva – szabadalmaztathatóvá váljanak egyes természetes fajok is mint a génmanipulációk különleges értékkel bíró, potenciális forrásai.